

Dobrogea – aspecte dintr-o lume dispărută

(1878 – 1914)

Primul război mondial marchează, în tăcere, sfârșitul politicii echilibrului de forțe și nașterea superputerilor ce aruncă în penumbră vechii făuritori de istorie. Conflictul găsește Dobrogea după patru decenii de organizare legislativă și administrativă românească ce a permis existența unei toleranțe generată atât de caracterul insular al locuirii lipovene, turco-tătare și bulgare, cât și de posibilitatea de a pendula între lumea proprie, dominată de tradiții și religie și viața publică modernă.

Această lume diferită, încrezătoare în abilitatea ei de a îmbina modernul și tradiționalul, va fi puternic lovită de cele două războaie mondiale, emigrare și radicalizarea treptată din perioada 1900 – 1945 ce erodează pas cu pas toleranța și comunicarea la nivelul provinciei.

Așezarea populației române este reglementată printr-o serie de regulamente și legi vizând colonizarea și împroprietărirea mai multor categorii de locuitori ai Regatului. Printre ei se numără veteranii războiului de independență și urmașii lor, țărani din Muntenia (Vlașca, Mehedinți, Dolj), Moldova (Tutova, Putna, Vrancea) și Basarabia, precum și mocanii agricultori și crescători de vite din Transilvania și Banat .

Valentina Postelnicu menționează stabilirea unor familii de mocani, alături de alte familii de păstori și agricultori venite din „ținuturile” Râmnicu – Sărat, Brăila și Ialomița, aproape în fiecare localitate din județul Tulcea. Familii de ardeleni se vor așeza între 1879 și 1883 în satele Calfa, Făgărașu Nou, Topologul românesc, Sâmbăta Nouă și numeroși alți mocani sunt întâlniți în registrele de stare civilă din satele Caraorman, C.A. Rosetti, Greci, Jijila, Sarinasuf etc (Valentina Postelnicu, Mocanii în nordul Dobrogei, în Buletinul de cultură istorică „Tafrali”, Anul I, nr. 1, 2001, Tulcea, p. 26 - 27)

Legea pentru regularea proprietății imobiliare în Dobrogea din 1882 urmărea colonizarea unor locuitori români și menținerea elementului autohton existent, permițându-se populației să-și revendice terenurile și viile. Totuși, colonizarea și-a atins doar parțial scopurile, deoarece mulți crescători de vite au cumpărat pământ prin intermediari, iar populația musulmană, împroprietărită cu loturi mici, avea tendința de a pleca, lăsându-le pe mâna

speculanților.

În opinia lui M.A. Ekrem, pot fi identificate două cauze esențiale ale emigrării și anume modificarea legislației proprietății funciare și ineficiența/corupția unei părți a funcționarilor locali. Reglementarea proprietății, parcelarea și vinderea terenurilor reduc spațiul necesar creșterii animalelor, modificând aspectele generale ale modului tradițional de viață musulman în provincie.

Comunitățile turce și tătare, formate inițial din țărani, crescători de animale și agricultori, în proporție de 85%, cunosc o creștere treptată a numărului de argați, muncitori portuari, mici comercianți și meșteșuguri după 1880. Ei i se adaugă corupția și abuzurile unei părți a notarilor și percepătorilor, ce afectează egal toți locuitorii, indiferent de originea etnică.

„Administrația, în starea ei de organizare, se găsește, în parte, pe mâna unor funcționari abuzivi... veniți din diferite părți

exemplu, doctorul Ibrahim Themo înființează Uniunea Dobrogeană a Junilor Turci, organizație ce promova ideile moderne implicate în declanșarea revoluției turce din 1908, stimulând dorința de emigrare a multor etnici turci și tătari. Mișcarea naționalistă bulgară este menționată în 1900 când Dumitru Cristof, membru în comitetul machedo-bulgar, strânge bani de la bulgarii din Dobrogea, fiind pus sub urmărire de către prefectura județului Tulcea.

(Nota nr. 2386/10 Noiembrie 1900, Prefectura Tulcea, în DJTAN, fond Prefectura Tulcea, Serviciul Administrativ, dosar nr. 8/1900, fila 1. Numele comitetului face referire la Macedonia și nu la machedonii/aromânii din Balcani.)

Unii etnici bulgari și turci plecați în țara de baștină, decid să li se restituie proprietățile confiscate, cu titlu personal sau prin intermediul rudelor, întrucât intenționau să revină în România, așa cum s-a și petrecut cu familiile Stoiciu Alexe din Casimcea, Teodor Mirinof din Telița

Castelul din Balcic, construit în perioada interbelică din ordinul Reginei Maria. Castelul a fost ridicat în orașul Balcic din județul Caliacra, în perioada în care Dobrogea de Sud făcea parte din Regatul României.

ale țării, cu scopul numai de a se înavuți pe socoteala populației locale, pe care o supun la tot felul de șicane și neajunsuri, exploatând-o fără nici un scrupul, în modul cel mai nedemn. Mulți dintre acești funcționari sunt dați în judecată și unii dintre ei au fost chiar condamnați pentru delapidări de bani publici” (M.A. Ekrem, Din istoria turcilor dobrogeni, Ed. Kriterion, București, 1994, p. 85)

Primele semne ale destrămării țesăturii dobrogene sunt motivate de idealuri naționale și înregistrate de autorități. La Medgidia, de e-

sau Iurkuși Said Demir Ali și Ferede Gafar Semși din Cășla. Statul român este uneori de acord, câtă vreme nu au nici o pretenție față de beneficiile obținute de pe urma arendării loturilor confiscate, dar autoritățile locale subliniază loialitatea divizată a acestor persoane și posibilele conflicte cu veteranii ce au fost împroprietăriți pe acele pământuri. (DJTAN, fond Prefectura Tulcea, Serviciul Administrativ, dosar nr. 16/1910, filele 3, 22 și 30.)

În plan extern Rusia a înțeles, încă din 1878, că România are interese divergente cu ale ei în Balcani și Strămtori.

Motiv pentru care împărțirea Dobrogei a pus România și Bulgaria pe traseul unei coliziuni întârziate, creând posibilitatea de a manipula ambele state de către diplomația rusă. Ambasadorii ruși nu au înțeles însă ceea ce prințesa Radziwill va menționa în jurnalul său: „Bulgariei nu-i mai pasă de Rusia; este sub semnul întrebării dacă i-a păsat vreodată. Bulgaria era ambițioasă, Bulgaria avea vise despre Constantinopole pe care o considera viitoare posesiune și, recunoscând în Rusia un rival serios în aceeași direcție, aspiră să se libereze de orice obligație față de vechiul ei patron, față de care nutrea dispreț, arătând vădit acest sentiment, pe măsură ce evenimentele se aflau în desfășurare”.

Războaiele balcanice au scos în evidență acest conflict mocnit, întârziat de ambele părți cu bună știință, deoarece România a privit până atunci spre Transilvania, Banat și Bucovina, iar Bulgaria spre Macedonia. În urma Păcii de la București, Sofia a pierdut județele Durostor și

i-au scos ochii, i-au smuls brațele, i-au tăiat organele genitale și l-au spânzurat cu capul în jos într-un copac și i-au legat bicicleta de gât cu o coardă ce l-a ucis” (Ibidem). Făptașii vor sfârși, la rândul lor, prin a fi prinși și executați public de armata română

Au existat, de asemenea, numeroase incidente la frontieră, după semnarea Păcii de la București, soldate cu morți și răniți de ambele părți și s-au înregistrat informații privind trimiterea de agenți secreți pentru a ațâța populația bulgară la răscoală, deghizați în bragagii și covrigari.

George Ungureanu, *Șapte ani dramatici în istoria Dobrogei (1912-1919)*, în „Dobrogea 1878 – 2008. Orizonturi deschise de mandatul european”, coord. Valentin Ciorbea, Ed. ExPonto, Constanța, 2008, p.400

Cătălin Negoită, *Țara uitată. Cadrilaterul în timpul administrației românești 1813-1940* (I), în „Steaua Dobrogei”, An XIII, Nr. 1-4 (49-52), Decembrie 2011, p.25-26

Tinerii bulgari din Dobrogea de Sud refuză în 1914 să se prezinte la recrutare, acuzând starea de haos și ilegalitățile comise de români: „Viața ne-o ducem, ca ursul în vizuină, pe când iernează. Nu cutezăm să ne ducem la oraș. Toate hanurile sunt pline cu cavalerie, iar dacă te întâlnește românul cu căruța, și-o ia angara. Românii sunt un popor groaznic, sălbatic și incult. Bisericile ni le-au luat și au instalat vlădici și preoți români. Am deschis școli particulare, dar și pe ele le-au închis. Ziare bulgare nu le mai lasă să vie, pe cele românești nu le înțelegem” (Ibidem I, p. 25) Recrutarea este privită și de restul populației ca o povară, în special de către familiile cu un singur copil, motiv pentru care la primăria din Constanța sunt completate declarații pentru această situație ce urmau să-i scutească de înrolare pentru a-și întreține familia. (DJCAN, fond Primăria Constanța, dosar 13/1914, fila 26)

La polul opus, Brigada de Poliție din Turtucaia înregistrează declarația lui Neazi Sabi din Ghecilar pe care un bulgar l-a bătut și i-a spus: „de când au venit românii, voi v-ați făcut mari, câini de turci, mâine poimâine pleacă proștii de români și o să ne răfuim”. (Cătălin Negoită, opere citate, p. 25)

Nu după mult timp se declanșează primul război mondial. Rechizițiile forțate, internările, violența interetnică și exploatarea fără cruțare a oamenilor și a resurselor își vor lăsa amprenta asupra unei lumi tulburate din matca ei, incapabilă să se întoarcă la tradițiile ce i-au definit existența de secole.

limona_razvan@yahoo.com

Constanța, mahalaua turcească

Caliacra, eșec ce a modificat profund conștiința națională a ambelor popoare, deoarece a propulsat România la statutul de putere regională și a aprins fitilul naționalismului bulgar în căutarea unui vinovat pentru distrugerea ambițiilor sale

Conflictele balcanice aduc, după mult timp, populația Dobrogei în contact cu nesiguranța creată de violența organizată. Entuziasmul inițial al constănțenilor față de intrarea în război, se degradează odată cu rechizițiile ce îi afectează direct: „... căruțașii săraci, ce sperau să pună ceva deoparte pentru zile negre din transportul de cărbune și lemn, chiar și mizerabilii sacagii cu un cal slab, de-abia apar pe străzile orașului, că sunt luați din senin și trimiși cu tot felul de bagaje militare în inima Cadrilaterului, drumul de reîntoarcere începând de la 100 km în sus”.

(Iulia Cristina Burlacu, Paul Dominte, *Orașul Constanța, Dobrogea și planurile strategice române în al doilea război balcanic*, în JDEG: International Conference ISTM, 2014, vol. 9, Septembrie 2014, p. 127)

Inevitabil, violența începe să-și definească rolul jucat în distrugerea toleranței dobrogene. Unul din incidentele din al doilea război balcanic îl implică pe soldatul Marius Teodorescu, prins în spatele liniilor inamice de 11 soldați bulgari ce „i-au tăiat urechile, nasul, limba,

DOBROGEA DE NORD

Dobrogea a fost locuită din totdeauna de triburi geto-dace. Neamuri nordice ale mareului popor trac, numele de geți le era dat de către greci, iar daci erau numiți de către romani.

Corăbiile grecești care ajungeau pe coasta de sud-vest a Pontului Euxin începând cu sec. 8 î. Hr., aduceau coloniști, întemeind aici cetăți-porturi în scopuri comerciale.

Urme ale unor importante depozite de mărfuri s-au descoperit în vechile cetăți Callatis, Tomis, Histria, Argamum (Jurilovca), Halmyris (Dunavăț), Aegyssus (Tulcea), Axipolis (Cernavodă).

A fost un proces de migrare elenă comparabil cu cel care a condus la războiul troian (evocat de Homer). Astfel, Cetatea Argamum e de aceeași vârstă cu Cetatea Troia.

Conform scrierilor istoricului Herodot, populația băștinașă avea un nivel de dezvoltare socială și spirituală apropiată civilizației elene.

Zalmoxis, filozof și preot zeul get în cultul căruia omul nu este nemuritor, ci poate deveni nemuritor în urma unui ritual inițiat, de felul celor practicate în „societățile secrete” pitagoreice.

Herodot recunoaște ca el nu crede că Zalmoxis ar fi fost un sclav al lui Pitagora și că, dimpotrivă, el crede în autenticitatea zeului get.

„Știm
Că sufletu-și află adăpostul
Când de trupu-i se rupe cu greu,
La Zamolxis,
La regele nostru,
Care este și zeu.”